

Barna Gábor

„... TI HITVÁNY ÉKSZEREK, ... TI FÉNYES BŰNJELEK”
NÉHÁNY BIBLIAI TÖRTÉNET
GAZDAGSÁGRÓL ÉS SZEGÉNYSÉGRŐL
A VERSES SZENTÍRÁSBAN

A Verses Szentírást, az előző századforduló egyik legnépszerűbb olvasmányát, 1898–1899-ben írta egy Varga Lajos (1855–1909) nevű művelt parasztember. Többféle formátumban 1932-ig öt kiadásban és 16 000 példányban jelent meg. Olvasták katolikusok és reformátusok a Kárpát-medencében, de Amerikába kivándorolt eleink is. A mai legidősebb és az azt megelőző egy-két nemzedék számára a Verses Szentírás bizonyára a bibliaismeret fontos forrása volt. A folklorisztikai kutatás még sem a művet, sem hatását nem vagy alig elemezte.¹

Szerzője, Varga Lajos a mai Biharkeresztesen született 1855. június 22-én gazdag református földbirtokos családban. Egy fiatalkori élmény hatására 1872-ben áttért a katolikus hitre. Ezután Jászárokszállásra költözött, ahol 1882-ben megnősült. Ezt követően feleségével együtt járták a búcsúkat. Énekeket, épületes történeteket írogatott, amiket az Egri Nyomda Részvénytársaságnál kinyomatott, s ezek árusításából éltek. A Jászságban, Gyöngyös környékén meghatározó ferences jámborság volt hatással rá. Legnagyobb műve a Verses Szentírás.

Varga Lajos énekelhető Verses Szentírása csaknem a teljes Ó- és Újszövetséget feldolgozza. Több ószövetségi könyvet részben vagy egészben elhagyott,² az Újszövetségből pedig kimaradtak az Apostolok levelei és a Jelenések könyve. A négy újszövetségi könyvet pedig összevonva egységes Jézus-történetté dolgozta át. A kánoni könyvek mellett pedig apokrif írásokat is megverselt, különösen Szűz Mária, Szent Anna és Emerencia legendáit, a legendamesék (apokrif teremtésmondák) anyagát is. Bár ezek forrása általában nem azonosítható, mindenesetre a szerző nagy irodalmi és biblikus tájékozottságára vall.³

A Verses Szentírás négy könyvre tagolódik: az első könyv a világ teremtésével kezdődik, és Dávid királyig közli az ószövetségi Szentírást nyolc részre osztva. A második könyv Dávid királytól Jézus születéséig tartalmazza az eseményeket kilenc részben. A harmadik könyv Jézus életét beszéli el elfogatásáig – szintén kilenc részben. A negyedik rész tartalmazza Jézus szenvedéstörténetét, megdicsőülését, az ősegyház rövid történetét és a magyar szentek legendáit – nyolc részben. A könyvet egy Függelék rész zárja prózában írt imádságokkal, elmélkedésekkel. A szöveg között 12 táblán képek láthatók.

1 A kutatást az OTKA 81502 pályázata támogatta.

2 A kihagyott ószövetségi könyvek: Mózes I. könyvében valamennyi nemzetségtábla, Mózes III. könyve Áron felszentelésének kivételével, Jób könyvének nagyobb része, kimaradt a Zsoltárok, a Példabeszédek, a Prédikátorok könyve, az Énekek éneke, a Bölcsesség könyve. Elmaradtak a prófétai könyvek, amelyek csak jövővélejt tartalmaznak (Izaiás, Jeremiás, Baruk, Ezekiel, Ozeás, Joel, Amosz, Abdiás, Mikeás, Náhun, Habakuk, Szofróniás, Aggeus, Zakariás, Malakiás). Az Újszövetség könyveiből kimaradtak az apostolok levelei, Szent János Jelenéseinek könyve. Lugossy 1948. (1995) 45.

3 Talán ezért is gondolhatták többen, hogy Varga Lajos karmelita rendi tanulmányokat végzett, s nemcsak itthon Győrben, hanem Linzben és Grazban is. Ennek még karmelita rendi hagyománya is van (Brunó atya). Ám Lugossy Ilona utánanézett mindkét osztrák városban a karmelita novíciusok névsorának, s Varga Lajos nevével nem találkozott. Lásd: Lugossy, Kiegészítés, helyesbítés. Egyházas műveltségét Varga tehát másutt, nyilván olvasmányai révén szerezte meg. Hallatlanul izgalmas feladat lenne olvasmányélményeit, műveltségének gyökereit tisztázni.

A gazdagság és a szegénység a Verses Szentírás történeteiben és felfogásában

Tanulmányom a Verses Szentírás szegénységre és gazdagságra vonatkozó néhány helyét gyűjti ki és elemzi olyan közismert bibliai történetek alapján, mint Jézus születése, a háromkirályok, Mária Magdolna története, a tékozló fiú, Lázár története, a gazdag ifjú, a szegény asszony két fillére kapcsán.

Ezekben a történetekben Varga Lajos jól használja a folklórepika szerkesztési törvényszerűségeit, költői eszköztárát, a tájnyelvet is. Szegénység és gazdagság sosem önmagukban, hanem mindig egymással szembeállítva jelennek meg, s gyakran nemcsak földi dimenziókban, hanem lelki síkon is.

Jézus születése és a három király hódolata

Egyik legtanulságosabb történet ebből a szempontból Jézus születésének elbeszélése. Sajátos párhuzamos szerkesztéssel a betlehemi születéstörténet előtt bemutatja a római császár, Augustus udvarát, hogyan reagál az a jóslat beteljesedésére, az igaz Isten, a Megváltó eljövetelére. Megismerjük a földi uralkodót és a mindenség Urát. Másik szálként bekapcsolja a történetbe Heródest és udvarát is. A III. könyv I. rész IV. énekének címe: Istálló és palota. Ezzel a képpel az istenit és az emberit kívánta egymás mellé és egymással szembeállítani: a tisztességes szegénységet és a mértéktelen gazdagságot. A lelki gazdagságot és az anyagi szegénységet, a lelki szegénységet és az anyagi gazdagságot állítja így egymással szembe. Hangsúlyosan kihasználta az epika, az epikus népköltészet, de általában az epikus költészet egyik legkifejezőbb eszközét, az ellentétet.

Rómában Vitoria császári jósnő megjövendölte, hogy az abban az órában született gyermek lesz az „ég s föld ura és a világ Megváltója.”⁴ E hírre a pogány templomok bálványai összeomlottak. Kincseik pedig, „a mi arany, ezüst, a mi roppant drága” értéktelen földde és sártömeggé vált.⁵ Az egész világ értesül tehát Jézus születéséről, nemcsak a választott nép, hanem a pogányok is. A szerző ezzel a megváltás egyetemes jellegét hangsúlyozza.

Varga Lajos Jézus születésével egy időre teszi Heródes király fiának világra jöttét is. Itt a párhuzamos szerkesztés eszközével is él, hogy az ellentétet még inkább kiemelje. Megszületett az egek Ura és egy földi király gyermeke. Így az Isten fia, a Megváltó földre érkezésének egyszerű körülményeit jól szembe tudja állítani a földi hatalmasságok fiainak születési körülményeivel. Magának a fejezetnek, éneknek a címét is erre az ellentétre építi: istálló és palota. Népmesei képeket használ fel az ellentét kiemelésére: istálló és palota, „rossz fa-jászol” és aranybölcső, „egy kis széna”, amin elnyugszik a Megváltó, míg a másoknak arannyal hímzett selyempaplanos ágy jut. Jézus születésénél csak a szülők vannak jelen,

4 VARGA III. könyv, I. rész, III. ének. A szent éj csillaga, vagy: a Jézus születését megelőző órák Rómában. 2008. 299.

5 VARGA III. könyv, II. rész, I. ének. Jézus születése. 2008. oldalszám nélkül. Ennek a résznek a megfogalmazása mögött felfedezhetjük a Mors Pilati apokrif evangéliumát. Lugossy 1948. (1995) 32.

a másik gyermeknél szolgál hada várja a parancsot. Jézusnak selyemvánkos és paplan helyett a Szűzanya ruhája a takarója, nincs fűtött szoba, a barmok lehelete melegíti. A királynéval szembeállítja a Szent Szüzet. Az egyiknek szolgál és orvosok hada lesi-várja kívánságát, a másik körül férje szolgál, „nyughelyére / Hintve korhadt szalma szennyes töredéke”. „Ott maga az Isten – itt a király sarja...” (55. kép, a 296. oldal után) E sorokat olvasva a Bálint Sándor által Szegeden gyűjtött *Kirje, kirje kisededcske* népének szövege juthat eszünkbe!

Még a magyar népmesék jellegzetes szófordulatait is felismerhetjük: „Van a palotában vidám dinom-dánom / Nem volt annak párja hetedhét országom.”

Természetesen levonja a tanulságot is: „Szegénynyé lett ő, hogy minket gazdagítson ...” „Hisz azért hagyá el a dicsőség helyét, / Hogy szenvedésével megvált-hassa népét! / Ez által minékünk mutatott szent példát, / Hogy mikép kövessük az alázat útját!” Szenvedés és alázat. Ez az ember üdvösségének útja.

A betlehemi csillagot követő és fényes kísérettel drága ajándékokat hozó királyok hódolatának bemutatásánál Varga Lajos szintén a földi gazdagságot emelte ki. A földi, királyi, főúri gazdagság megjelenítője a drágakövekkel kirakott korona, ezüsttel és arannyal hímzett bársonyruha, aranyos övek, gyémánt és rubinkövekkel kirakott boglárok. Mintha csak a XIX. század végének úgynevezett díszmagyar öltözetét írná le! Ám ez a három királyt nem tette gögössé, mert tudták: minden földi gazdagságukat Istennek köszönhetik. Ezért földi kincseiket az isteni kisednek adják. „Szebbnek tarták ők a barmok istállóját, / Mint a legfényesebb márványkő-palotát.” Hisz az istállónak legnagyobb kincse maga a Megváltó!⁶

Mária Magdolna

A Verses Szentírás egyik tanulságos fejezete Mária Magdolna története, ami nagyobbrészt mondai és nem szentírási eredetű.⁷ Az író Mária Magdolnát a halálból feltámasztott Lázár és nővére, Márta testvéreinek tartja. Ők Asszíria királyának gyermekei, akik atyjuk halála után annak örökségét egymás között felosztották: Lázáré lett a jeruzsálemi birtok, a bethániai Mártának jutott, Magdala várát pedig Mária kapta meg. Innen eredt a Magdolna név. Egyikőjük sem szegény tehát, de amíg Lázár és Márta jóra fordítják vagyonukat, addig Mária bűnös életének fedezésére.

⁶ Ajándékaikat a kis Jézus három szent csókkal hálálta meg. Az első csók által igaz hitet nyertek, a második csók után erős reménység töltötte el lelküket, a harmadik csók pedig a végtelen szeretet ajándékát jelentette. Varga Lajos megverselte azt a hagyományt is, hogy a keleti otthonaikba visszatért királyokat Tamás apostol püspökké szentelte. Haláluk után pedig Nagy Konstantin koporsójukat Konstantinápolyba vitette, ahonnan a vad ellenség elől Eustorgius püspök Milánóba vitette. Ez példa lehet arra is, hogy bizonyos keretek között Varga Lajos szabadon bánik a bibliai történetekkel, összevonja, kiegészíti azokat későbbi történeti hagyománnyal, hogy mondanivalóját még jobban kidomboríthassa. VARGA III. könyv, II. rész, XX-XXII. ének. 2008. oldalszám nélkül.

⁷ LUGOSSY 1948. (1995) 39.

Varga Lajos előszeretettel és változatos jelzőkkel írja le Magdolna szépségét, ékes természetét, díszes és drága öltözetét, majd pedig a várbeli tivornyákat azért, hogy későbbi vezeklése, bűnbánata még hangsúlyosabb legyen.

Egy ilyen mulatságot zavart meg Márta látogatása, aki Jézus tevékenységére hívta fel testvére figyelmét. A hiú Mária csupán nővére kérésének tett eleget, amikor szépen kiöltözve felkereste Jézust, ám elég volt Jézusnak egy pillantása rá, hogy megváltoztassa egész életét, gondolkodását. Magába szállt, letépte díszes ruháit, drága nárdus olajat vett, s felkereste a Simon farizeus házában időző Jézust. A történet innen hűen követi a Máté, Márk, Lukács és János evangéliumában leírtakat.

A történet végén testvére, Márta megfogalmazza örömét, hogy Mária Magdolna is követi testvérei példáját, a földi kincsekkel a szegényeket támogatja, s így lélekkben gyarapodott:

„Ki tudná örömét leírni Mártának?
Istenéhez tértét látva Magdolnának,
A ki a Jézusnak hű követője lett,
Ő vele megosztá a szenvedéseket!
A régi bűnök és vétkeknek tanyáját,
Nagy kincsért eladta Magdalinnak várát,
A melyből magának egy fillért sem hagyva,
Azt a szűkölködők között kiosztotta.
Ő pedig mindenütt a Jézus utján járt,
Egész életében csak ő neki szolgált.
S mint nagy szent végzé be dicssteljes életét:
Elnyeré mennyben a szentek dicsőségét!”⁸

Mária Magdolna története önálló epizód a Verses Szentíráson belül. Megszerkesztése megfelel az epikus törvényszerűségeknek és a mese szerkesztési elveinek. Mária Magdolna megtérését Varga Lajos hatásosabbnak érezte és nagyobb jelentőségűnek azáltal, hogy nem elégedett meg a bibliai történetben foglaltakkal megfelelően az asszony bűnösségének felemlegetésével, hanem azt egy elképzelt, de nagyon is konkrét szituációba helyezte. A királyi származású, gazdag, kicsapongó életet élő, majd a várát eladó, minden kincséről lemondó Magdolna áldozata így nagyobbak volt beállítható, s ez megemeli a választott erény értékét is. A megtérő bűnősként Jézus lábait könnyeivel öntöző és hajával törölgető Mária Magdolna kis katekizmusokból jól ismert alakját egy grafika segítségével is bemutatja.⁹ Különösen hangsúlyosan épít Varga Lajos a földi gazdagság és a lelki szegénység, lelki gazdagság és földi szegénység ellentétpárjára Mária Magdolna történetének leírásakor. Látszik, kedveli Mária Magdolna, a megtérő bűnös történetét, a Verses Szentírás több helyén is visszatér rá.

⁸ VARGA III. könyv, V. rész, XIX. ének. Jézus lábai előtt. 2008. 373.

⁹ VARGA 2008. 69. kép a 312. oldal után.

Mária Magdolna története kedves lehetett Varga Lajos előtt, mert a Verses Szentírásnak még egy helyén megénekelte. Lehetséges, hogy saját életét, a megtérő bűnös előképét is látta benne? Mindez nagyon emlékeztet a kor ponyvákon is nagy számban megjelenő erkölcsnemesítő történeteire, a népies moralitásokra,¹⁰ amelyek mögött elsősorban a ferences lelkiséget véljük felfedezni.

A tékozló fiú, a szegény asszony két fillére, Lázár története

A tékozló fiú történetének tanulsága Varga Lajos megfogalmazása szerint¹¹ az, hogy Jézus „földi egyházának, / Tagjai lehetnek nem csak az igazak, / Hanem tagja lehet minden megtért bűnös, / Mivel a megtérés szent dolog és üdvös.”

Ez a történet különös lehetőséget ad Varga Lajosnak arra, hogy az elbeszélések hagyományos szerkesztési elveit, az epikus törvényszerűségeket alkalmazza. Legszembetűnőbbek az ellentétek: bűn – megtérés; komoly, szilárd jellemű fiú – csapodár, könnyelmű testvér; egyhangú élet otthon – zaj, vidámság idegenben; mulatás – elszegényedés; barátság – cserbenhagyás; bűnben élés – bűnből megtérés.

A történet nagy tanulsága, hogy az anyagi javakat el lehet veszíteni, de a szeretetet, az Istenhez tartozás tudatát nem szabad. Isten örül a megtérő bűnösnek.

A szegény asszony két fillére bibliai példabeszéd felidézésében Varga Lajos azt is elmondja, miben látja a gazdagság kifejeződését. A főfarizeus kihívó, arannyal kihímzett bársonyöltözékben jár, két-három szolga kíséri mindig, akik csengetnek előtte, és látványosan bőkezű alamizsnát oszt.¹² Az özvegyasszony kopottas ruháját, apró gyermekeit állítja ezzel szembe. S míg az egyik fölöslegéből ad, a másik minden vagyonát Istennek adja.

A dúsgazdag és Lázár szépen megverselt bibliai történetéhez sem fűz más, mint ami a történetben benne van. Tanulságos viszont, hogy itt miben látja kifejeződni a gazdagságot. A dúsgazdagnak cifra, aranyozott oszlopokon álló palotája van, sok bora, búzája, számtalan gulyája, ménese, az ebédnél pedig aranyos edényekben találják fel az illatos ételeket.¹³ A történetről kép is van: ez Lázárt félméztelen, rongyos, beesett arcú, szakállas öreg és beteg embernek mutatja.¹⁴

Mi tehát a véleménye a gazdagságról és szegénységről?

A gazdagságot részletesen, a szegénységet áttételesen mutatja be a szerző. A gazdagságot gyakran a méretekkel és a mennyiséggel érzékelteti, mint például

10 Lehetséges, hogy Mária Magdolna kiszínezett történetének előképe „Szentmártoni Bodó János ponyván ma is élő elbeszélése” volt – írta 1948-ban Lugossy Ilona. Az összehasonlítás még nem történt meg. LUGOSSY 1948. (1995.) 17. Lásd még VARGA III. könyv, VIII. rész, XXII. ének. A drága kenet és Júdás. 2008. 428.

11 VARGA III. könyv, VI. rész, VIII. ének. A tékozló fiú. 2008. 382-384.

12 VARGA III. könyv, IX. rész, XIII. ének. A szegény nő fillerei. 2008. 438-439.

13 VARGA III. könyv, VIII. rész, V. ének. A dúsgazdag és Lázár. 2008. 415-416.

14 VARGA III. könyv, VII. rész után 2008. 78. kép. a 408. oldal után.

Salamon templomának építésénél, amihez kivágták Libanon összes cédrusát, hetvenezer teherhordó és nyolcvanezer kőfaragó dolgozott rajta. Másutt a szolgák létszáma, a csordák nagysága jelenti a bőséget... vagy a gyermekek száma. A gazdagság a birtok mennyiségében, méretében, az értékes és díszes ruhákban ölt testet. A drága és nemes anyag is a gazdagság kifejezője (arany, márvány, bársony) csakúgy, mint a nagy társadalmi nyilvánosság, a zajos, zaklattott életmód.

A szegénységnél ugyancsak a méreteket, mennyiséget és az anyag minőségét említhetjük. Többnyire a magára utaltság, a hiány, az egyszerűség, egyszerű anyagok használata (szalma, széna, fa), a nincstelenség és éhezés, hideg, betegség, a társadalmi ismeretlenség jellemzi. A szegény asszony és Lázár történetében a szegénység jelei az éhezés, a ruhátlanság, a nagy család, de jellemezheti a csend és a harmónia is.

Jézus születése kapcsán megismerjük mind a gazdagságot, mind a szegénységet. Mária Magdolna történetében nem találkozunk a szegénység leírásával. E történetnek inkább az a tanulsága, hogy a gazdagság nem önmagában rossz, hanem csak az öncélú, a mások javát nem szolgáló gazdagság formájában elítélendő.

A szegénység és a gazdagság bemutatásánál és értelmezésénél Varga Lajos követi az egyház, a kereszténység álláspontját, de megjeleníti az elmúlt évszázad paraszti felfogását is szegénységről, gazdagságról. A földi kincsekhez való ragaszkodás teszi keménnyé a lelket, fordítja el Istentől és az embertársaktól, a gazdagságról lemondás pedig lélekben fölszabadít. Ez a Poverello felfogása, a ferences szemlélet, amely eltaszít minden olyan dolgot, ami a földhöz láncolhatná és eltávolítaná Jézustól, Jézus követésétől. Jóllehet: a szegénység nem cél, hanem eszköz magasabb célok elérésére.¹⁵ Ezért lesz a ferences lelkiség a Domina Paupertas hűséges szolgálója,¹⁶ amiben a felebaráti szeretet, a másokért hozott áldozat, a mások javát szolgáló vagyon alapvető összetevők. A ferences lelkiségnek, az anima Franciscana-nak alapvonása tehát a feltétel nélküli Krisztus-követés, az áldozatos felebaráti szeretet és az apostolság.¹⁷

Aki így tudja leírni a szegénységet, mint Varga Lajos, utalásai az éhezésre, a korhadt szalmára, a ruhátlanságra, az maga is átélte saját és látta mások nyomorúságát. Ezt tudjuk Varga Lajos életéről.¹⁸

A Verses Szentírás műfaji jellemzőiről

Az a kor, amiben a Verses Szentírás megszületett, a XIX. század vége, a XX. század eleje. Az írni-olvasni tudás aránya növekedett. Új lehetőségek nyíltak, de az igények még a korábbi, közösségi jellegű és főleg szóbeliséggel élő kultúrához

15 BALANYI 1930. 12-13.

16 BALANYI 1930. 14.

17 BALANYI 1930. 20-21.

18 FARAGÓ JÁNOSNÉ 1998. oldalszám nélkül.

álltak közel. Ezt maga Varga Lajos is észrevette. Nagyon tudatosan hangsúlyozza a Verses Szentíráshoz fűzött előszavában: „Szájról-szájra, dalok, versek alakjában terjedtek az ősköltészet legelső termékei és az emberiséget kultúrája legelső korszakában dalok, versek, mesék ringatták bölcsőjében.” Ezzel magyarázta azt is, hogy verses énekekben írta meg a bibliai történeteket. Egyik célja az volt, hogy ezáltal „[...] a Szentírás még a legkisebb falusi házban is otthont találjon [...] a másik az, hogy a Szentírás elolvasása és eléneklése által [...] a legszebb egyházi dallamok ismertté és kedvelté váljanak [...]”¹⁹ Hiszen a XIX. század végén még élt a családi bibliaolvasás szokása. A Verses Szentírás újszövetségi részének egyes fejezetei harminc megadott dallamra énekelhetők. Ezeket Varga Lajos választotta ki, és a melódiák mind a XIX. század végének ismert és kedvelt dallamai. A régi egyházi népénekek mellett (8) a kor népszerű és kedvelt népének-szerzőitől merített (Bozóki Mihály XVIII. század végi énekeskönyve [3], Jósvay Gábor [3], Kapossy György [4], Tárkányi Béla – Zsaskovszky Ferenc énektára [1], Bogisich Mihály Őseink buzgósa [1], Kovács Márk [1], Baka János [1], Litkey Menyhért [1], Csima énektára [1], Apáczay István [1], Nagy Pál adai kántor [1]).²⁰

Nem véletlen az sem, hogy a Verses Szentírást az Egri Nyomda Rt. énekenként, azaz részletenként kis füzetekben is megjelentette. Ez nemcsak üzleti fogás volt, hanem a kiadványt formailag a vallásos ponyvához közelítette, amelynek ekkor volt a virágkora: fővárosi és vidéki kiadók sora ontotta a vallási ének- és imaszövegeket. Ennek a nyomtatványanyagnak: a ponyváknak, a kalendáriumoknak, a vallási társulatokhoz kötődő kiadványoknak, az énekes- és imádságos könyveknek szerzői és kiadói azok az úgynevezett „szentemberek” voltak, akik rendelkeztek megfelelő egyházas műveltséggel és költői vénával, valamint jól ismerték saját társadalmi csoportjuk vallási igényeit, s azt énekeikkel jól ki tudták szolgálni. A licenciátusok kései utódai voltak. Közéjük tartozott Varga Lajos is.²¹

A művek olvasói pedig azok a falusi és városi széles alsó- és középrétegek voltak, akik már elemi iskolát végeztek, s akiket a terebélyesedő tömegközlekedés, a férfiaknál a kötelező katonáskodás, mindkét nemnél és minden korosztálynál a búcsújárás, a megjelenő első helyi és országos sajtó már valamennyire kimozdított helyhez kötöttségükből, és kialakított bennük egyfajta érdeklődést hitük, vallásuk kérdései, egyházuk eseményei iránt. Ők azok, akik tagjai lettek az ekkor szinte gomba módra szaporodó vallási társulatoknak: Mária-kongregáció, skapuláré és szentolvasó társulatok, Jézus Szíve, oltáregylet és más egyesületeknek. Akik számára „Ünnepnapokon, vasárnapokon, házi összejövetelek alkalmával, vagy hosszú téli estéken is a vallásos léleknek mennybeli manna ez az éneksorozat. – Összeül a család, a rokonok, az ismerősök és az, aki legjobban tud felolvasni, felolvassa a verseket, és akinek legjobb hangja van: előénekei, a többiek pedig utánaéneklék a dallamokat. Van-e szebb szórakozás ennél? Nincsen!” „Ezt cselekszik a falvak és puszták lakói, valamint elszakadt véreink Amerikában.”

19 VARGA Előszó, lapszámozás nincs. 2008. 1-2. oldal.

20 VARGA Milyen dallamra lehet a Szentírás verseit elénekelni? Előszó. 2008. oldalszám nélkül.

21 BÁLINT 1942. oldalszám nélkül.

A legendák és az apokrif történetek, egyáltalán a folklór hatása a Verses Szentírásban akkor érhető tetten, amikor a kánoni írásokhoz képest kiszínezi a szentírási történeteket. Ezáltal az elbeszélést hömpölygővé, érdekessé (fascinózussá) és meseszerűvé (fabulózussá) – és legtöbbször jobban érthetővé teszi. A tájnyelvi szavak, a gyakran alkalmazott szólások, s a felező tizenkettesben írott versek a népies hangulatot erősítik (vesd össze Toldi, János vitéz).

Varga Lajos olykor él kora divatos paraszti históriás énekének, a vásári kikiáltók és énekesek szokásos költői eszközével, a megszólítással, amivel a hallgatóság figyelmét magára és mondandójára, illetve az általa eladni készült nyomtatványokra vonja. Varga Lajos stílusa szemléletes. Mondanivalóját gyakran képekbe öltözteti. Gyakran él szólásokkal.²²

Bálint Sándor így ír a szerzőről és művéről: „A kodifikált szöveg és az eltűrt, mesébe hajló hagyomány, a hivatalos értelmezés és a hézagkitöltő jámbor képzelet meghitt szintézisben egyesül nála, amely egyfelől erősen emlékeztet a középkori legendaírók egyszerre naiv és tudálékos eljárására, másrészt pedig kielégíti a néplélek artisztikus igényeit is, amelynek különös kedve telik az epikus lassúságban, a színezés, részletezés és aprólékos jellemzés művészi játékában.”²³

A betoldások, a legendák, sőt az egyéni fejtegetések miatt a Verses Szentírás természetesen a kinyilatkoztatás szabad magyarázata, elbeszélése, jámbor olvasmány ájtatos hívek számára, a folklór terméke.²⁴ Varga Lajos a Verses Szentírás sok-sok epizódja, úgynevezett éneke végén levonja a tanulságot. Ez a XIX. századi paraszti históriás énekeknek sajátossága volt. Ekkor jelent meg és élte rövid ideig tartó virágkorát a magyar nóta, a magyaros zene és viselet, a paraszti históriás ének, az elparasztosodott új stílusú ballada, a világi és a vallásos ponyva. A szerző célja a Szentírás ismeretének terjesztése, amely a keresztény katolikus embernek „a mindennapi kenyér, amely nélkül megélni nem lehet.” „Ebből csak szépet és jót élvez az öreg, ezen csak tanulhat és nemesítheti lelkét a fiatal. Ez Krisztus ígéje, az Út.”²⁵

„Ezt a célját pedig eléri – írja Lugossy Ilona, a Verses Szentírás eddig egyedüli elemzője –, mert nyelvezetében, világos, szemléletes előadásmódjában szerencsésen alkalmazkodik olvasóihoz, illetve hallgatóihoz, a történetek magyarázatában pedig a katolikus szemléletmódhoz és tanításhoz.”²⁶ Jézus szavait versbe szedve maga Varga Lajos mondja el véleményét a földi gazdagságról:

„Ne gyűjts te magadnak itt e földön kincset,
Hol a moly és rozsdá mindent megemész't'nek.
Hanem gyűjts kincseket az égben magadnak,
Hol szerzett kincseid folyton megmaradnak.”²⁷

Ezt szolgálta Verses Szentírásával a szerző.

22 LUGOSSY 1948. (1995) 50.

23 BÁLINT 1942. oldalszám nélkül.

24 LUGOSSY 1948. (1995) 46.

25 VARGA 2008. oldalszám nélkül.

26 LUGOSSY 1948. (1995) 48.

27 VARGA III. könyv V. rész, X. ének: A tanítás, 367.

Irodalom

BALANYI György

1930 *Anima Franciscana*. In: Balanyi György *Anima Franciscana. Összegyűjtött tanulmányok*. Budapest: A Ferences Közlöny kiadása, 3-22.

BÁLINT Sándor

1942 *Egy magyar szentember. Orosz István önéletrajza*. Budapest: Budapesti Egyetem Magyarságtudományi Intézete, Franklin.

FARAGÓ Jánosné

1998 Búcsúk, búcsúvezetők Jászárokszálláson. In: Barna Gábor (Szerk.) *Szentemberek. A vallásos élet szervező egyéniségei*. Néprajzi Tanszék – Magyar Néprajzi Társaság, Szeged – Budapest, 264-274.

LUGOSSY Ilona

1948 (1995) *Varga Lajos és a Verses Szentírás*. Doktori értekezés, témavezető: Bálint Sándor, Szeged.

VARGA Lajos

2008 *Verses Szentírás vagy Biblia az Ó- és Újszövetség történetei. Az eredeti szöveg nyomán, ősrégi legendákkal bővítve a magyar nép, ájtatos társulatok, családok és egyes hívők épülésére. Isten dicsőítésére, a keresztény hitvallás ismertetésére és terjesztésére a mai kor népies nyelvén, könnyen megérthető versekbe foglalva*. Eger: Egri Nyomda Részvénytársaság.

Függelék

XXIV. ének. Salamon király temploma

Főembereihez így szólott Salamon:
„Még eddig nem vala nekem kőtemplomom!
Egy ékes hajlékot építsünk az Úrnak,
Melyben helye legyen a frigy ládájának.”
[...]

A Libanon hegynek összes czédrusfáját,
Mit használni lehet egy szálíg kivágták.
És hetvenezer volt csak a teherhordó,
Nyolczvanezernyi volt a sok kőfaragó!
Hanem ezenfelül háromszázan voltak,
A kik a munkára ügyeltek s vigyáztak.
Ezek hordtak össze sok ritka köveket,
A melyből a templom-alap megvettetett!

Ennek hosszasága volt hetven könyöknyi,
Magassága harmincz könyökre mérve ki;
És húsz könyöknyi volt ennek szélessége,
Kiszámíthatatlan az építés költsége.
Csak a czedrusfák, hogy mennyibe kerültek,
Elképzелhetetlen az emberi elmének
Legszebb tiszta búza volt húszezer mérő
És húsz akó olaj kincseket sok érő.
[...]

Büszkén emelkedtek a márványoszlopok,
Aranynyal gazdagon diszitett csarnokok!
Szemkápráztató volt a templomnak fénye,
Mert rajta tündöklött a világ szépsége.
Czedrusfa deszkákkal volt a fal bevonva
És ez a legdrágább kövekkel kirakva,
Láthatott itt a szem olyan szépségeket,
Melyet kimondani, leírni nem lehet.

II. könyv, V. rész, XXII. ének. Az istenfélő Jób

Jób istenfélő és gazdag ember vala,
Nagy messze kiterjedt az ő földbirtoka.
Egész tartomány volt az ő gazdagsága,
Kecske, öszvér, teve volt ott csordaszámra.
Azonkívül volt Jóbnak tiz szép gyermeke,
Hét fiú közt három szép lány ékeskede.
[...]

Nagy volt a birtoka, nagy volt gazdagsága,
De még nagyobb volt az ő szent jámborsága.
Maga háza népe és minden szolgája,
Igaz hitből szívvél Istennek szolgált!
[...]

III. könyv, I. rész, IV. ének. Istálló és palota

Egy kis fa-jászol volt a falhoz támasztva,
Ezt szent József szépen kitakarította,
És friss szalmát tett a jászol fenekére –
Puha szénácskát a szalma tetejére!
Leterítette azt egy fehér ruhával,
Melyet szűz Mária hozott el magával;
Ki József munkáját szeliden nézdelé.
[...]

Oh mily boldog lettél te rongyos istálló,
Benned lelt menhelyet a mennyei szálló!
Nem vágyakozott ő fényes palotába,
Aranynyal himezett selyem nyoszolyába!
Szegénynyé lett ő, hogy minket gazdagítson,
Megalázta magát, hogy felmagasztaljon.
Itt van egy elhagyott rongyos istállóba,
És hogy hol van, senki semmit nem tud róla!
Heródesnek is most született egy fia,
Hire is ment annak az egész országba.
Van a palotában vidám dinom-dánom
Nem volt annak párja hetedhét országon.
Aranynyal himezett ágyra van fektetve,
Selyem-paplannal van szépen leterítve!
Mély hajlongások közt nagy urak üdvözlik,
Herczegek és grófok édes álmát őrzik.

Tuczatszámra vannak mellette a dajkák,
Kik a legcsekélyebb szellőtől is óvják!
Mindenütt tündöklük és ragyog a pompa,
Megilleti őt, mert királynak a fia.
Hát még a királyné! De minek is mondjam –
Azt leírni ugyis csekély lenne tollam.
Vagy tizenöt doktor lesi lélegzését;
Ötven-hatvan cseléd várja ébredését,
Ha néha felpillant, vagy ha valamit kér,
Huszan is szaladnak egy pohárka vizért!

Ha néha gyorsabb a lélegzetvétele,
Vagy ha sebesebben ver kissé a szive –
Akkor a doktorok egymást török-zúzzák,
Özönszámra ömlik kanalas orvosság!
Nézzük csak, hogy milyen roppant különbségük,
Ha e különböző eseményt szemléljük.
Mily roppant ellentét: istálló s palota,
Ott maga az Isten – itt a király sarja.
Oh te mindenkitől elhagyott Megváltó,
Neked szállásod egy elpusztult istálló!

Ha a világra jössz, ki virraszt melletted?
Fényes szolgasereg nem áll körül téged!
Aranybölcső helyett egy kis rozsz fa-jászol
Egy kis széna lesz az, a melyen elnyugszol.
Selyemvankos, paplan nem leszen számodra,
Testecskéd szűz anyád ruhája takarja!
Nincsen fűtött szobád, meg is fáznál benne,
De felmelegít a barmok lehelete.

Hát te legtisztább Szűz, egek királynéja,
Mennyei erények ragyogó példája.
Te hóliliomszál, kinek nyughelyére
Hintve korhadt szalma szennyes töredéke.
Egyedül magad vagy, nincsenek orvosok,
Nem vigyáznak reád nagyhírű doktorok.
Nem tud e világon senki te felőled,
Nincs melletted senki, egyedül hű férjed!

Ő a vigasztalód, hű társad, orvosod,
A ki megoszt veled örömet s bánatot.
Szent Anna, Joákhim, hej hogyne látnátok,
Hogy milyen helyen van a ti leányotok!

Hej, hogyha látnátok ezt a pusztá helyet,
Tudom meghasadna érte a szívetek.
Igy akarta ezt a királyok királya,
Hogy szolgálai formát vegyen fel magára.

Hisz azért hagyá el a dicsőség helyét,
Hogy szenvedésével megválthassa népét!
Ez által minékünk mutatott szent példát,
Hogy mikép kövessük az alázat útját!

III. könyv, II. rész, XII. ének. A három király a Megváltó előtt

Jó nevelő atyád kilép a barlangból,
Arcza nedves a sok könyhullatásoktól.
Oh de fájt szívének ezen nagy szegénység,
Melylyel kis családját megáldotta az ég.
És amint kilépett a sötét barlangból,
Szíve hangosan vert a nagy ámulattól,
Midőn meglátta a fényes vendégeket,
Köztük a koronás három fejedelmet.

Udvari főtisztek aranyos ruhában,
Fényesen öltözve biborban, bársonyban,
Közöttük a három koronás szent király,
A sötét barlangnak bejáratánál áll.
E pillanatban a barlang belsejéből,
Tulvilági fény száll a szikla üregéből.
Elhomályosítá ez a fény a napot,
Körülragyogá a királyi csoportot.
[...]

Fedetlen lábakkal és fedetlen fővel,
Jött a három király nagy kíséretével.
Fehér golycs-ingben volt az isteni kiseded,
Kit most szűz Mária ölébe helyezett,
Mint a nap tündöklött angyali orczája,
Besugárzá azt a mennyország világa.

Az isteni kiseded elé térdepelve,
Koronáját Menyhért a földre vetette
Oh miként törekszik a három szent király,
Hogy hódolhassanak a kiseded királynál.
Egyiksem törődik e nagy szegénységgel,
A rossz istállónak nedves belsejével,

Sok fényes úr volt ott, de egyszem nézé meg,
Az elhagyatottságot, a nagy szegénységet,

Szebbnek tarták ők a barmok istállóját,
Mint a legfényesebb márványkő-palotát.
A királyok után jöttek a főurak
Hódolattal telve a földre borultak,
A világ urának hódolatot tettek,
Egy titkos szent öröm tölté be szivöket!

III. könyv, II. rész, XIII. ének. A szent királyok ajándékai

„Ime – szólott Gáspár – mint igaz Istennek
Melynek téged én nyilván elismerlek,
Felajánlom ezen jóillatú tömjént,
Hitem, szeretetem igazi jeleként.”

„Én pedig tégedet, - így folytatá Menyhért
Köszöntlek, mint örök végnélküli királyt;
Érzelmem jeléül én aranyat adok,
Neked tiszta szivből örökké hódolok.”

„És én, szólt Boldizsár, mirrhát adok neked,
Mint emberi testbe öltözött Istennek,
Beismerem, hogy te isten és ember vagy,
Mind égen, mind földön leghatalmasabb vagy.”

...

Aztán előhozzák mindazon kincseket,
Melyek csaknem egész országot értenek,
Azokat lerakván, mint ajándékokat,
És ezen szavakkal adák Máriának:

„Ezeket fogadd el országunk nevében,
Melyet ajánlottunk fiad védelmében,
Isteni szűz anya oh fogadd lelkesen,
Tarts meg mindnyájunkat égi kegyelmedben.”

Aztán jöttek sorba a főnemes urak,
A kik szintén gazdag ajándékot hoztak,
Sok drágakövekkel kirakott koronát,
Ezüsttel, aranynyal himzett bársonyruhát.

Aranyos öveket, királyi pálczákat,
Gyémánt és rubinttal rakott boglárokat,
Egész kincstárrá vált a rongyos istálló,
Melyben legnagyobb kincs vala a Megváltó!

III. könyv, V. rész, XIII. ének. Mária Magdolna

Elhunyt Assziria hatalmas királya,
Siratja halálát három jó árvája:
Mária és Márta és az ifjú Lázár,
Sírnak az atyának gyászravatalánál.
[...]

Az elmaradt három királyi sarjadék,
A dus örökségen egyformán osztozék.

A jeruzsálemi birtok lett Lázaré,
A bethaniai pedig a Mártáé.
Máriáé pedig Magdalin szép vára,
A Magdolna neve innen akadt rája.
Míg Márta és Lázár Istent félve éltek –
Irgalmasságot és sok jót cselekedtek –
Addig Magdolnával nem így állt a dolog,
Az ő észjárása egész másképp forog;
Istentelen volt ő, ki a rossznak örül,
A bűn virágai vették lelkét körül.

A gallileai tengernek jobb partja
Volt az a hely, a hol állt Magdalin vára,
Csillogó tornyai messze ragyogának,
Messze láthatárán a széles rónának.
Keressük fel mi is e várnak belsejét,
Figyeljük meg annak dúsgazdag úrnőjét.
Azután e helyen mondjuk el azt sorba,
Hogy mi volt és mi lett Mária Magdolna?
[...]

Aranyszín hajának hullámzó fürtökbe
Gyémánttal terhelten a földet söpörte,
Gyönyörű természet selyem borította,
A melyen aranyból volt a sok czikornya.
Alabástrom nyaka és hófehér keble,
Ragyogó keleti gyöngyökkel volt fedve;
Rózsabimbó ajkán csábos mosolyával,
Derekán himzett öv, ragyogó gyémánttal.
[...]

III. könyv, V. rész, XIV. ének. A tivornya

De im lássuk közletről Magdalinnak várát,
Mária Magdolna mint éli világát?
[...]

Magdalin várában Mária Magdolna,
Fényes termeiben áll a vad tivornya.
Hófehér kezében egy arany pohárral,
Telve mámorító gyöngy-arany-nektárral.
[...]

III. könyv, V. rész, XV. ének. A megzavart mulatság

III. könyv, V. rész, XVI. ének. A hiúság ördöge

III. könyv, V. rész, XVII. ének. Egy szív küzdelme

III. könyv, V. rész, XVIII. ének. A bűnbánó

[...]

III. könyv, V. rész, XVIII. ének. A bűnbánó

„Láttam tekintetét, a mit reám vetett,
Érzem, hogy meglátta én bűnös lelkemet.
Ilyen beszédet még nem hallottam soha,
Igy más nem beszélhet, csak az Isten fia.

Ugy szerettem volna eléje borúlni,
Szívemet, lelkemet előtte feltárni:
Hogy gyógyítaná meg azoknak sebeit,
Irtaná ki onnan a bűn töviseit.

Csak egyszer nézett rám, tán hogy megutáljon,
Hogy vétkeim miatt kegyéből kizárjon;
Aztán megvetéssel forduljon el tőlem,
Hogy végképp elveszen szegény bűnös lelkem.

El tőlem veletek, ti hitvány ékszerek,
Húlljatok a porba, ti fényes bűnjelek.
Ti drága öltönyök: természetnek éke,
Húlljatok le rólam, foszlányokba tépve.

És te bűnvihartól összetépett szívem,
Vezesd ismét hozzá bánattal telt lelkem;
Könyörödj előtte szabadulásodért,
Számptalan bűneid megbocsátásáért.”

III. könyv, V. rész, XIX. ének. Jézus lábai előtt

A kis szobácskának homályos csendjében
Mária Magdolna zokogott eképpen.
Igy sirt, így zokogott a bűnös Magdolna,
Gyémánt ékszereit a földre leszórva.
Majd arannyal himzett szép selyemruháját,
Letépte magáról s elveti foszlányát.
És egy alabástrom edényt vett kezébe,
Illatos nardussal volt az színig töltve.

Durva szőrruhába öltözve, mezitláb,
Indúl felkeresni ama nagy prófétát.

Ki tudná örömét leirni Mártának?
Istenéhez tértét látva Magdolnának,
A ki a Jézusnak hú követője lett,

Ő vele megosztá a szenvedéseket!
A régi bűnök és vétkeknek tanyáját,
Nagy kincsért eladta Magdalinnak várát,
A melyből magának egy fillért sem hagyva,
Azt a szűkölködők között kiosztotta.

Ő pedig mindenütt a Jézus utján járt,
Egész életében csak ő neki szolgált.
S mint nagy szent végzé be dicssteljes életét:
Elnyeré mennyben a szentek dicsőségét!

„Mikor pedig Jézus Bethániában volt, a poklos Simon házában, járula hozzája egy asszony, alabastromedényben drága kenettel, melyet az asztalnál ülőnek fejére önte.” (Máté 26, 6) „És mikor Bethániában volt a poklos Simon házában, és letelepedett, jöve egy asszony, alabastromedényben drága narduszenettel, és eltörvén az alabastromot, fejére önté.” (Márk 14, 3) „Azután egy a farizeusok

közül kéré őt, hogy egyék nála; és bemenvén a farizeus házába, letelepedék. És íme egy asszony, ki bűnös vala a városban, a mint megértette, hogy letelepedett a farizeus házában, kenetet hozta alabastromedényben, és megállván hátúl az ő lábainál, könnyhullatással kezdé áztatni lábait, és fejének hajával törlé és csókolgatá lábait, és a kenettel megkené." (Lukács 7, 36-38) „Mária, ki Magdolnának hivatik, kiből hét ördög ment vala ki." (Lukács 8, 2) „Jézus azért hat nappal húsvét előtt Bethániába méne, hol Lázár megholt vala, kit föltámasztott Jézus. Vacsorát szerzének tehát ott neki, és Márta szolgálta; Lázár pedig egy vala azok közül, kik letelepedtek ővele. Mária tehát egy font drága tiszta nárdusz-kenetet vón, és megkené Jézus lábait, és hajával törölgeté az ő lábait, és a ház megtelék a kenet illatával." (János 12, 1-3)

VERSES
SZENTIRÁS VAGY BIBLIA
AZ Ó- ÉS ÚJ-SZÖVETSÉG TÖRTÉNETEI

*

AZ EREDETI SZÖVEG NYOMÁN, ÓSRÉGI LEGENDÁKKAL BŐVITVE

**A MAGYAR NÉP, ÁJTATOS TÁRSULATOK,
CSALÁDOK ÉS EGYES HIVŐK ÉPÜLÉSÉRE,**

ISTEN DICSŐITÉSÉRE, A KERESZTÉNYHITVALLÁS ISMERTETÉSÉRE ÉS TERJESZTÉSÉRE
A MAI KOR NÉPIES NYELVÉN, KÖNNYEN MEGÉRTHETŐ VERSEKBE FOGLALVA

ÖTÖDIK – EGYESÉMES
HAGYBETŰS KIADÁS

MINDEN JOG FENTARTVA
UTÁNNYOMÁS TILOS

XIV–XVI. EZER

A HÁROMTÉLE KIVITELŰ VERSES SZENTIRÁS ÁRA:

Tartós, finom vászonkötésben 20 P. Diszes félbőr-kötésben 26 P.
Diszes egész-bőr-kötésben 32 P.

MEGREDELHETŐ AZ EGYESÜLI KÉSZÍTŐ
EGRI NYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁGNÁL EGERBEN, APÁT-UTCA 2.
A -VERSES SZENTIRÁS- KIADÓHIVATALBAN.

COPYRIGHT BY THE PRINTING COMPANY, EGER, HUNGARY

7-ik számi lépes mellett a VERSES SZENTIRASHOZ.

20. Mózes megtalálta a síst körül.

21. Áron botja kígyóvá változik.

22. A lusselli látny.

Minden jó keresztlény háznál legyen egy Búlia v. Szentírás.
Közzel az Egri Nyoma Részvénytársaságnál, Egriben.

8-ik számi lépes mellett a VERSES SZENTIRASHOZ.

23. A pártok között a Szentírás.

24. Mózes a szőlőből vett lépet.

25. Mózes a láz megszüntetése.

Minden jó keresztlény háznál legyen egy Búlia v. Szentírás.
Közzel az Egri Nyoma Részvénytársaságnál, Egriben.

15-ik számú képes melléklet a VERSES SZENTIRASHOZ.

41. István levágya a Hölötemes fejét.

43. Eszter a király előtt.

46. A három fiatal ember megmenekülése az égő kemencéből.

A Verses Szentírás és sok százele más ajafos könyvek, füzetek és imádságok az Egri Nyomda Reszvénytársaságnál (Egerben, Gimnázium-utca 3. sz.) rendelhetők meg.

16-ik számú képes melléklet a VERSES SZENTIRASHOZ.

42. István állékta az ország az országában.

44. István állékta a nép között a földet.

45. A három fiatal ember megmenekülése az égő kemencéből.

Kiadó: Egri Nyomda Reszvénytársaság, Egerben.

19-ik számú képes melléklet a VERSES SZENTIRASHOZ.

56. Mária látogatása Erzsébet asszonynál.

57. A három király a kisded Jézussal.

58. Simeon karjába veszi a kisded Jézust.

20-ik számú képes melléklet a VERSES SZENTIRASHOZ.

59. A kisded Jézus menekülése.

60. A három király adorationa Jézus a betlehemesen.

61. Hármasnapos vésés Jézus körüljárás a születésén.

23-ik számi képes melléklet a VERSEK SZENTIRASHOZ.

68. Jézus megtisztítja a templomot.

69. A Ióhánás Magdolna.

70. Jézus a tanítványokkal beszél.

24-ik számi képes melléklet a VERSEK SZENTIRASHOZ.

71. A feltámadás.

72. A feltámadás.

73. Jézus megvilágítja a tanítványokat az új kenyérrel.

III. ÉNEK.

„Kelj fel és menekülj!”

em sokáig késett
Simeon jóslása,
Csendes, sötét éjjel
Borult a családra,
József a boldogok
Szép álmát aludta,
Midőn leszállt hozzá
Az Isten anygala.
Annak a homlokát
Gyengén megérinté,

Álmaiból szelid hangjával felkelté:

„Kelj fel és menekülj, Isten ugy akarja;
Már nem ismer határt Heródes haragja!

Keltsd fel a gyermeket s vele édes anyját
És meneküljtek erdőn, hegyeken át!
Menjetek, fussatok gyorsan Egyiptomba,
Mig reátok nem sujt Heródes pallosa!
Zsoldosaival az új királyt keresi,
A kiról a bölcsék beszéltek már neki!
Remeg a trónjárt, félti koronáját,
Nem éri nyugalmát, nem a biztonságát.

Keresi mindentűt az egész környéken
Fenekedik reá iszonyatos képen!
Tehát siess! kelj fel! s mentsd meg a gyermeket,
S a gyermekkel együtt égi jegyesedet!”
Száll az anygal — s József Máriához siet,
Könyezve mondja el a bús üzenetet;
Mária rátekint alvó gyermekére,
Könyek harmatseppje árad a szemére.

„Kelj fel rózsabimbóm! ébredj fel álmodból!
Órökre elválnok kicsiny hajlékunktól!
Bár tombol a szélvész s viharos az éjjel,
Mert üldöz Heródes, előle futnunk kell!”
A gyermek felnyitja két szemé csillagát,
Szent csókkal üdvözli a bánatos anyját!
Mária szent fiát karjaira vevé,
Égő szeretettel keblére ölelé.

Zivataros éjben a szent család indul,
A szülők szívében fájdalom nyíla dúl;
Szűz anyja befedi a gyenge gyermeket,
Kinek testecskeje ugy fázik, ugy remeg!
Az éjnek fátyola felszakad az égen,
És a napsugára ragyog aranyfényben,
Kincsét féltve fut a remegő szent család,
Végre elhagyta a veszélyeknek honát!

Fájdalmas volt az út, de csodákkal telve,
Mert szent nyomoktól volt az út megszentelve!
E csodák nyomai évszázadokon át,
Hirdették s hirdetik az Isten hatalmát!
Ezen utazásnak számtalan emléke,
Van a történelem lapjaira vésve!
Hány ártatlan növény nyert ezért életet,
Mely az utazásnak hí bizonyága lett!
Kísérjük mi is a bujdosó családot,
Csodáljuk meg ezen drága sok szent nyomot!
És elmékedjünk a végtelen csodákon,
Melyek tündökölnek ezen szent nyomokon!
Mit a legenda e csodákról feljegyzett,
Sorba elmondjuk a legjelesebbeket!

IV. ÉNEK.

Mária könyvseppjei, vagy: a gyöngyvirág eredete.

Heródes által üldözött szent szülők,
Názáret városát utjokba ejtették,
A hol Joákhim és szent Anna lakását,
Felkeresvén őket nagy örömmel látták.
Az idő rövid volt, egy kis negyed óra,
Annál végtelenebb volt annak fájdalma!
Rövid, de fájdalmas bucsuvétel után —
Ismét elindultak a szenvedés útján!

Szent Joákhim elővezette szamarát,
Azon helyezé el Jézust és Máriát;
„Menjünk! mondá József, mert minden percz
Mig reánk nem talál Heródes hordája!” [drága.
Itt a mellékleten nézd meg azt a képet,
Annak látására földobogjon szived,
Máriát és fiát látod szamarháton,
Melyet József vezet a zord, sziklás uton!

Mily aggódva tekint égi jegyesére,
És annak isteni kedves gyermekére!
Balvállára vetve, látod vándorbotját,
És a botnak végén kicsinyke podgyászt!
Épen leakarnak térti a járt utról,
Midőn szent Józsefnek arca elhalvány-
Nagy porfelhőt látott, hogy hátra pillantot.,
Melyet a szél szárnyán nagysebesen hajtott.

Megkétyszereltetve gyorsítá lépteit,
Mivel közeledni vélte üldözött!
Nem is csalatkozott, az üldöző sereg —
Mindig közelebb jött, észrevehetőleg.
És a szörnű bajból tán nem volt még elég?
Villámlani kezdett és megdördült az ég!

Hátul az ellenség, elől a zivatár,
Közrefogá őket két vészteljes vihar.

„Amott van egy erdő, — szól József remélve,
Legalább csak érthetnének szélére!
Látom ott esőgedez egy kis hegyi patak,
Siessünk át rajta, a míg meg nem dagad!
Alig hogy átlépték a hegyi patakot,
Akkor már a zápor özönvízként omlott!
Jön az ellenség is, vad haragjuk hajtja,
Őt vagy hat embernek látszik már alakja!

A záporral együtt hullt Mária könyve,
A záporral együtt omlott le a földre!
A záportól im a patak úgy megáradt,
Hogy az úzók rajta át nem juthatának!
A víz nem mosá el Mária könyveit,
Ki arra jár, most is meglátja jeleit!
A helyen, a hol e drága könyv lepergett,
Egy illatos, fehér virágocska termett!
Tavaszzal nyílik ez, ismeri a világ,
E szent könyvekből lett az első gyöngyvirág!

V. ÉNEK.

A síró fa.

Elvonul a vihar, kiderül az idő,
A kék ég boltjáról eltűnik a felhő,
Bosszusan tér vissza az üldözö csapat,
Most már a szent család nyugodtabban halad.
Durva kövekkel telt keskeny hegyi utak,
A hol éveken át emberek sem járnak,
Minden lépten-nyomon mélyedés, vízmosás,
Az ilyen helyeken nehéz a haladás!

Amott egy vad fenyér, tövises az ága,
Nem volt jó semmire, madár sem szállt rája,
E fa tövisei szűz Mária kezét,
Midőn feléje nyult vérezővé sebzék.
A piros vér lehullt a bokor tövére,
Tövises ágait festve hajnalszínre,
Oly bánattal tekint Mária a fára,
Hogy megrendül annak lombtalan vad ága.

És a vér-harmattól hullnak tövissei,
Sötétzöld illatos lombot kezd hajtani,
Halavány kék virág piros volt a kelyhe,
A kiömlő vérenek ez lett örök jele.
Virágos lombjáról eme csodás fának
Mintha sírna, folyton vizgyöngyök hullának,
És elkeresték ezt sírófa névre
Boldogasszony Anyánk örök emlékére.
Hatalmas gyögyerő rejlik ezen fában,
Olyan nem igen van minden patikában.

VI. ÉNEK.

Szűz Mária hajszájai.

Egy kis völgy nyílt meg
A szent család előtt,
Mely befogadá a
Három menekülőt,
„Pihenjünk meg kissé
— Szóltott a Szűz ajka —

Ki vagyok merülve, el vagyok fáradva.
Itt egy bemohosult lapos kődarab áll,
A melyre reá sűt az enyhe napsugár,
Erre egy kevésse fejemet lehajtom,
Jól esik egy rövid, csendes nyugodalom!

A szűz, szent magzatát midőn megszoptatta,
Lehajtá fejét egy mohos kődarabra,
Egy kevés ideig a míg így nyugodott,
Aranyszínű haja a kővön szétbomlott.
És midőn felébredt szendergő álmából,
A kővön ott maradt néhány szál hajából.
Harmat hullott rája, melytől életet nyert.
Mindenik hajszái a kővön gyökert vert.

Ez lett eredete egy újabb növénynek,
A melyet keleten s nyugaton ismernek.
Köves földön terem, nem hordja el vihar —
Közönséges növény, neve „Árvalány haj.”
Ezen növénykét, ha a kezdedbe veszed,
Ujuljon meg benned a szent emlékezet,
Kegyelettel gondolj az eredetére,
És a szent családnak menekülésére.

* * * * * VII. ÉNEK. * * * * *

A szolgálatra kész pálmafa.

Smét eltelt egy nap, Mária aggódott,
Mivel eleségük végképen elfogyott.
„Nagyon terhes az ut — szól busan Mária —
Érzem, hogy kezd fogyni emlőm tejharmata!
E vizecskén kívül nincs más táplálékunk,
Ha lsten nem segít — éhen is meghalunk.
Ez ártatlan kisdéd, mint virág ugy hervad,
Szenvedését látva, szívem majd meghasad.”
„Ne busulj — szól József — ime tekins oda,
Gyümölcsessel megrakva látszik egy pálmafa.”
A mit ohajtának, be is következett,
Midőn a szent család a fához érkezett;
De a pálmafának oly magas dereka,
Hogy a felhőkig ér gyümölcsessel telt ága.

